

FOAIE

пентрѣ

МШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ,

№. 6.

Duminică 9. Februarie.

1841.

КЪ СЪТОРІА.

(Канет).

2-мѣ Ла съпътатѣ челор че се късьтореск. Ка съ ажъпцем прин късьторіи скопѣл чел дорит, де липсъ есте, ка чеї че вреѣ а се късьторі съ айвъ дптреага съпътате, ші пзмаї атъпчае вор пръсі пръчій, де наре аша зиче *Iubenal Gratium est, quod patriae civem populoque dediti, si facis ut patria sit idoneus, utilis agris, utilis et bellorum, et pacis rebus agendis.*

Нъ есте де липсъ а аръта, кѣмкъ дппрезпарѣ тръпѣскъ есте зп акт, каре челе маї тълте пѣтері патрале пофтеще, ші знде песте сѣмъ се фаче, ръсінеще. Пентрѣ ачееа ші стоарчерѣ змеъзлії пръсітоаре пзмаї атъпчае дпчепе, кѣнд тръпѣл аѣ ажъпс хотърѣта са крещере, ші де лок дпччаатъ, кѣм вътрѣлѣцеле дпчеп а адъче слъвѣчѣле. Пентрѣ ачееа пѣтерѣ съмѣндії с'аѣ асѣмъпнат къ пѣтереа фокълїї вїедїї; ші пѣ фърѣ дрептате, кѣчї пзмаї о върсаре а съмѣндїї ла непотрївїт тїмп адъче маї маре слъвѣчѣле, некѣм дпкъ Галенъс аѣ обсерват, де кѣт чеа маї пѣтерпїкъ словозїре де зѣпце; а еї лѣкпаре се дптїнде пѣпъ ла сѣфлет, ші де ачееа есте зїкала веке: „Тоатъ вїетатеа есте дѣпъ дппрезпаре трїстѣ“ — Трѣмъ-

рѣтоареле трїкпїрі, каре съвт дппрезпаре се сїндеск, аратъ пѣтерпїка тїшкаре а дпвїсторѣлї фок дп вїпеле шї певреде поастре, шї дпфрїкошателе зртърї, каре се въд ла ачееа, карї ачееаста повїлъ змеъзалъ дп непотрївїтѣ време, шї фърѣ скоп рѣсінеск, сѣлт довадъ дестѣлъ а дптемеїа ачееаста *).

Оаменїї карї съ късьтореск волнавї пѣшеск на кърарѣ ла шортѣнт, шї пѣ пзмаї сїнгърї не сїне се стрїкъ, чї шї пѣрцїї съпътоасе дппѣртѣшеск воала, ба шї дпсѣшї пръчїї, карїї дїп пѣрїпцїї волнавї се паск, пре кѣм вом ведѣ маї ла вале, вор хърѣсі воала пѣрїпцїмор, вор фї непѣтїпцїонїї, скърцїї ла вїадъ ш, а. Дѣкѣ ва фї волнавъ върватѣл, пѣ ва пѣтѣ дпдестѣла тѣїерѣ, шї аша гѣлчелї, шї процесѣрї де деспѣрцїрї се паск, їарѣ дакъ ва фї волнавъ пѣваста, върватѣл, се ва дпгредонїї де дѣпса, ва зѣмла ла алтеле, шї аша се ресїнеще аверѣ, шї се прѣпѣдеск фамїліїе. — Дела късьторїї дарѣ ар трѣвїї опрїцїї 1-о Чеї че пѣтїмеск де воале греле первоасе, прекѣм есте епїлепсїа (воала маре) 2-о Карїї пѣтїмеск де тѣкѣ-

*) *Vezi* Васїч Антропология: Деспре фзпкцїї-ле сскѣале.

търі, ші де офікъ, маї вжртос дакъ аче-
стѣ сѣнт дела пзрїнци хърззїте. 3-а Къ-
рора сѣнт пзрїцїле прѣсїтоаре смїнтїте,
саѣ стрїкате, фетеїле, каре пзтїмеск де
поала алѣ петгшѣдзїтоаре! іаръ маї вжр-
тос а 4-лѣ карїї пзтїмеск де воале ліпї-
чоасе, шї хърззїтоаре п. е. тот фелѣла де
венерїї, ленрѣ, вѣзе реле, скрофѣде (гжлчї),
росѣрї (артрїтїс), подагра, каркїрома (ракъ,
фѣлѣ) патїма де петрїї, шї алтеле каре
ла локѣл лор се вор дескрїе. А 5-а де-
ла късѣторїї ар тревзї шї ачеїа опрїдї,
карїї аѣ трѣїт десѣрѣпат, шї нѣаѣ сторс
тоате пвтерїле, къчї ачештаї пѣ сѣнт маї
мѣлт вреднїчї а дїдестѣла неваста:

Et jacet in medio sicca puella thoro
Viribus huic operi non est.

3-лѣ Ла дїпрѣштѣтата іѣвїре а
челор че врѣѣ съ се късѣторѣскѣ.
Фїнд къ пїтїк маї мѣлт пѣ поате адѣче
спре дїмѣлгїрѣ вївї попор сѣпѣтос, де-
кѣт дїпрѣштѣтата іѣвїре а късѣторїдїлор,
де ліпсѣ есте, ка іѣвїрѣ ла аленѣрѣ соѣѣ-
лѣї вїеѣї чед дїпѣжїѣ лок съ цїпѣ, — іѣвї-
рѣ есте кондїментѣла късѣторїеї, шї патѣ-
ра, карѣ пѣ врѣ съ аїѣѣ, ка чеї късѣто-
рїдї трѣїдаві шї къ посоморѣте мїде съ
дївредїшгѣѣѣ, аѣ цїїт вїне дїтревзїнѣа
ачеста кондїмент, ка съ пѣ се паскъ рѣа-
дѣ пеплѣкѣтѣ. — „Декѣте орї, зїче Франк,
„вѣд еѣ ѣн темперамент лепенш, посомо-
„рѣт, сїмѣсск дїл мїне о чертаре а къѣ-
„та, къткъ мѣтѣса ар фї дївредїшат вѣр-
„ватѣла дїл врѣме непотрївїтѣ, шї къткъ
„татѣла сѣѣ жѣштѣтате адѣршїт ар фї мѣл-
„дѣмїт мѣїерѣ“. Копїї, каре пѣ дїл іѣвїре,
чї дїл дїврѣцїшарѣ даторїнѣї се паскъ,
аѣ ачееа трїстѣ къѣтѣтѣрѣ, ка кънд пѣ
лѣр фї пе плак къ се аѣлѣ дїл ачеастѣ лѣме

а жѣка рола лор датѣ, шї слѣжеск пѣмаї а
змплѣ шенеле вїеѣї оменѣшї. Съ къѣ-
тѣм ла роада ачелор късѣторїї, каре сѣнт
дїкѣїате дїл конвенѣїї, шї къ кондеїѣла дїл
мѣлѣ скрїїнд тоате дїѣреле дїл каре се
къпрїнде зѣстра, шї не вор конвїнѣе, кът
къ пѣ еї дестѣла о сїстематїкъ, ка съ грѣ-
їеск аша, дїврѣцїшаре а пѣвѣстїеї, ка съ
прѣдѣчет оашенї, кърора апѣкърїле челе
маї марї шї вїоїмѣ чеа че се чере дела
четѣденї вѣпї съ пѣ ле ліпсѣскѣ, чї дїкѣ
тревѣе ачела кондїмент каре сѣї аїцїѣ,
шї съ ле дѣе фок, шї ачеста есте аморѣл.
Копїї аморѣлѣї, карїї акѣта маї мѣлт а-
ѣарѣ де късѣторїї се паскъ, тотѣѣзна саѣ
деосевїт прїп о осевїтѣ вїоїме шї веселѣ
къѣтѣтѣрѣ, карѣ жѣрѣзїторїї дїл даторїн-
ѣѣ асешѣпѣндѣсе къ пїде аѣтомате, пѣ
ле къпоск. — Шї къ адевѣрат фїеѣде-
каре іѣвїтѣр де оменїре тревѣе съ фїе дї-
грїжїт дїл тїмпѣрїле поастре, вїде мѣлте
късѣторїї сѣнт пѣмаї конвенѣїї, шї мод
де а се дївогѣдї шї а трѣї маї вїне, ка
пѣ кътва актѣл прѣсїрїї дїлтре късѣторїдї
съ се ѣакѣ ѣн механїсѣм ѣѣрѣ сїмѣїре! —
Аш пѣтѣ съ дїшїр аїчї о мїе де жерт-
ѣе а капрїчелор шї а іѣвїреї де арцїнт пѣ-
рїнѣнѣїї, каре опрескъ аморѣл наѣїлор сѣї,
де мѣр фї скопѣл съ дївѣѣѣ моралѣ. —

Пентрѣ ачееа Стѣпѣлїрѣ, Дрегѣторїї,
їаръ маї вжртос преодїї съ фїе дїсѣрчїнаѣї
а дїпашїта късѣторїїле, дїлтре чеї че се
їѣвѣск, шї а рестрїнѣе пѣтѣвѣр пѣрїнѣїлор,
пї а тѣторїлор дїл алѣѣерѣ вѣрѣаїлор
пентрѣ фїїчеле сале, съ пѣ се дїпїндѣ
прѣ де парте, чї о алѣѣере потрївїтѣ, шї
къ мїнѣ тот дѣѣзна съ аѣде лок.

Статѣлї пѣ есте дестѣла а дїлгрїжї
пентрѣ коаште, потрївїте, шї сѣпѣтоасе

късьторіи, чи ел тревѣ съ каѣте, ши съ поръчѣаскъ, ка чеі че се късьторескъ съ фіе тинъріѣ днвѣдаці деспре челе маі де къпътеніе обжете ши темейрі а позлі съ стат. Ачеаста ар тревѣи съ се ѡакъ пріп Преоді вреднічі, каріи аѣ тоатъ ваза пріп торал днтрет ши дрѣпта къчернічіе ла попорѣннй сѣи. Ачештѣ се вор днсьр-чїна а прегѣтї фетїда, къмкъ а еї даторїе есте а дндепѣрта смїнтеле вѣрватѣлї пріп влѣдѣвѣда, ши пріп нефѣдарика іѣ-віре кътрѣ дѣпсѣл; къмкъ еї съ къвінѣ съ айѣ рѣдаре статорнїкъ къ вѣрватѣл съѣ, къчї ачеста фїнд де тѣлте орї де валзрі-ле тревзрілор ши а слѣжвѣї сале апѣсат, пѣї ва венї тот рѣзѣнд днпайнте: Тревѣе прегѣтїтѣ фетїда, къмкъ дѣпѣ къзпнїе еа пѣ е маї тѣлт че аѣ фост пайнте, чи дн тот чеасѣл поате къдѣ дн старѣ вїнекъ-вѣпнтатѣ, дн каре старе іа пѣзпмаї къ вѣрватѣл съѣ, чи къ днсаши дѣлчеа са патріе пѣшапце дн легѣтзїндѣ ка пѣртѣтоарѣ зпнї четѣдеан. Маї днколѣ еа ва дн-вѣда че аре де а пѣзї сѣвт днгреонаре, адекъ съ се пѣзѣскѣ де тѣпнїе, де тѣлт ши остепнїтор лѣкрѣ, де прѣ тѣлта днвредїншаре, де прївегерї пѣла валзрі, адзпѣрї, зпде зпшор с'ар пѣтѣ вѣтѣма ши лѣпѣда роѣл. Ісе ва пѣне ла іпнѣтѣ, къмкъ до-рѣл пѣптечелѣи съѣ, днкъ пѣпѣ есте дн трѣпса сѣлѣпнлїт пѣ тревѣїе прївїт ка о днкегаре де сїпце, чи ка зп ом вїѣ ши нар-те а статѣлї. І се ва деслѣннї, къмкъ даторїнда тѣпѣскѣ чере, ка ачела, пе каре еа лаѣ пѣртат дн поала са, съ фїе ши хрѣпнїт къ лаштеле тѣпнѣса; дн зртѣ чеї че вор съ се късьторѣскѣ, аѣ а цїі към-къ еї сѣпнт даторї зпѣл пе алѣл съ а-скѣлте, съ се оменѣскѣ, съ слѣжѣскѣ, ла

воале, ла прїмеждїи съ се ажѣте, съ се каѣте; ши къмкъ ачѣаста пѣзїнд, вор аѣла вїне-къвѣпнтарѣ Домпѣлї; вор форма о фамї-ліе порокоасѣ, де тоці чїпстїтѣ ши предѣ-тѣ; вор креѣце прѣпчї вѣпнї, іѣвїторї де релїціе ши де оменѣре ши четѣдѣннї аде-вѣраці, към патріа ши статѣл дѣла дѣп-ннї чере ш. а. де каре дн алт лок.

Ка съ атїпг тоате, че почѣ да пѣптрѣ чеї че се късьторескъ, маї есте днкъ а арѣта, кънд пот чеї късьторїдї тѣгѣдѣи зпѣл алѣзіа даторїнда късьторѣскѣ. Аїчі поате фї къ воїѣ ста днпайнтѣ тѣлтора пе ащептат. Днсь фїнд о прїчїпѣ, карѣ де атѣтѣ орї днпайнтѣ фецелор вїсерїчѣцї вїне, сокотескъ къ пѣ воїѣ грѣшї а атїпце чева ши деспре ачѣаста. Вѣрватѣл поате тѣгѣдѣи трївѣтѣл късьторїи тѣїерїи сале, дакъ есте слав дїп врео воалѣ пѣмаї рѣ-дїкат; дакъ пріп тѣлта гѣндїре, ши лѣ-краре с'ар сїпцї остепнїт; дакъ тѣїерѣ ар фї волпавѣ, греоапѣ, пѣскѣтоаре, лѣптї-тоаре; дакъ ар волї де о воалѣ лїпчоасѣ саѣ грецоасѣ; дакъ ар фї дн кърѣденїе; дакъ ар авѣ пѣрѣїле прѣсїтоаре грецоасе. Мѣїерѣ поате тѣгѣдѣи трївѣтѣл късьто-рескъ вѣрватѣлї, кънд есте дн кърѣденїе, греоапѣ, пѣскѣтоаре, саѣ волпавѣ; кънд вѣрватѣл ар вреа ачѣаста днтр'о позїціе пазреї саѣ дрѣптеї къзїпнцї днпротївїтоаре, карѣ тѣїерѣ ши кътрѣ вѣрват тотѣзпна аре а о пѣзї пѣжїтїпнатѣ. Ла ачѣстѣ тревѣїе съ ваѣце фоарте вїне сѣмѣл, дн прї-чїпнї ши процесѣрї де късьторїи ачѣеа кърора се къвіне, ка съ деслѣжѣскѣ зпѣї, саѣ алтеї пѣрцї, къмкъ дн апа старе аре фїе-щекаре парте дрѣтѣл съѣ ал пѣзї. —

Dr. Vasch.

ДНВЪЦЪТОРІЪЛ.

Днвѣцѣторіѣ, даскал, професор ши кѣте алте пѣмірі а ле ачелор вѣрвацѣ, карі се дндатореазъ не сине а се кѣпрінде кѣ едѣкаціа ши тотдеодатъ кѣ проконсіреа тіпериміи, дакъ веі кѣзта, еле сѣшт пѣмірі сїноніме, днтре каре пѣціпъ деосівіре веі асла. Кѣ тоате ачестеа, зпїи дн времіле маї поазъ воірѣ, ка пѣміреа де даскал сѣшт каре вѣтрѣшиі пощріі днделег зп ом, че цїе орѣндїала вісерїчїи ши двадѣ ши не тіперїме чева дїп цїїнделе елементаре, а четї, а свріе, сѣ се естїпескъ кѣ тотѣл; дн локѣл ачеї пѣмірі зртѣ маї днтѣїс дн Банат тітѣла де „днвѣцѣторіѣ“, дн о сферѣ маї лѣдїтѣ ши маї пѣлт респектатѣ; іар' професор с'аѣ зїе пѣпъ авѣма ла пої сїнгѣр чеї карїі даѣ інстїтѣдїе дн цїїнда де граматїкѣ ши дела ачеаста дн сѣе дн тоате цїїнделе прескрїсе пентрѣ гімназіѣрї, колеѣѣрї, академіи, зпїверсітѣдїе. Фїе; кѣ ачест прїлеж сѣ пѣмія ши пої „днвѣцѣторї“ не ачеїа, карїі сѣшт днсѣрчїнаціа да цїїнделе елементаре ши кредереа дн ашї чеї маї крѣзї аї прѣчїеї, тодї чеїлацїї сѣ віе сѣшт пѣме де „професорї;“ іар' вреднїчїа ши а зпора ши алѣра сѣ о тѣсѣрѣм дѣнѣ кѣте вор зрѣма ачї.

Челе маї днпалте прїнчїпе, темейрї але едѣкаціеї се редѣк ла зрѣмѣтоареле пѣкѣтрї: 1) Деїдеантѣ ши-формеазъ тоате аплекѣрїме ши пѣтерїме дате днвѣдечелѣлѣї дела патѣрѣ. 2) Казѣ сѣ адѣчї днвоїре ши армонїе днтрѣ десволтареа ачелора, прїп деслѣшїрї лѣтѣрїте, фѣзїте дн пропѣрдіе кѣ ачесте пѣтерї ши амѣсѣрат кїемѣрїї, че поате авеа орї каре днсѣшї дела патѣрѣ. 3) Прїп орї че мїж-

лок, каре се поате сѣверї кѣ дрептѣрїле днвѣдечелѣлѣї, ка а зпеї фїїнде кѣ мїнте дѣрзїте, дндрептеазъ пѣтерїле дещептате спре тоате, кѣте ле кѣпоаще мїнтеа кѣ сѣшт вреднїче де ом. 4) Чеа маї днпалтѣ а та цїпѣ сѣ фїе армонїа лїбертѣдїї оменешї кѣ мїнтеа! оменеаскъ, кѣчї не ачеаста се днтемеїазъ прѣдѣл чел морал, прїп зртаре чеа маї днпалтѣ ши некондїїонатѣ вреднїчїе а омѣлѣї.

Дїп ачестеа кѣрѣ де сїне, кѣмѣк ла орї каре інстїтѣт де днвѣцѣтѣрѣ, шкоалѣ, саз зїи орї кѣм дї веї зїче, лѣкрѣл чел маї де кѣпетенїе есте адецереа а аша пѣмїділор днвѣцеторї ши професорї. „Дела дестоїнїчїа ши кредїнчоаса днпїлївїре а дереѣгѣторїеї ачестора атѣрпѣ маї тоате. Орї знде сѣшт еї харнїчї, пѣ вреаѣ а ш прѣдета, ши прїп амѣтѣрїнда маї марїлор нот сѣ пѣш прѣцете аколо: челелалте зрѣмеазъ віпеле де сїне. Пентрѣ ачеаста, днтре тоате мїжлоачеле де а днтемеїа, саз а цїнеа шкоале вѣпе, чел дїпѣлѣїс есте днделеапта ши кѣ кѣцет кѣрат фѣкѣта адецере а днвѣцеторїлор. — Цїїндѣ таре се аѣлѣ еа ічї колеа ши днпрѣзнатѣ кѣ о таре стрїкѣчїе моралѣ, дѣх ши талант днкъ сѣ аѣлѣ, днпрѣзнат кѣ левевїреа де ашї днпїлїні даторїа. Днсѣ токѣта ачеастѣ непотрївїтѣ потрївїре зре чеа маї стрїкѣчоаст інѣлїндѣ дїп парѣа днвѣцеторїлор асѣпра тіверїмеї, каре токѣта дела дѣпшїї дшї ащеантѣ кѣлївареа мїндїї сале. Аша дѣлса (тіверїмеа) іартѣ вренелї тарї де карактер ши де морал ачелора, ла а кѣрор талант е сїлїтѣ а се днкіна, ши маї не зртѣ дшї іартѣ шїешї днсѣшї. Дечї дакъ ам пѣтеа зрѣма сїнгѣр дорїїмор ши ідеалелор, де а

аѣла тот дивѣдеторі вѣнї, атѣпчї ар ѣрна ка, дп челе маї дппалте, прекѣт шї дпчеле маї де жос шкоале нїчї зпѣл съ нѣ ѳїе прїїмїт, деспре каре п'ам пѣтеа ѳї дпкредїндадї прїп дестѣле довезї, кѣмкѣ ел аре черѣтеле дпсѣнїрї дїдактїче, педагогїче шї морале. Дпсѣ тожма дп ачест пѣпкт аѣлѣ чеа маї маре грѣтате ачеїа, карїї сѣпт дпсѣрчїнадї а ашеза дпвѣдеторї. Дпсѣшн о шїїндѣ темѣїпїкѣ але ачелора че тревѣїе дпвѣцате, адесеорї шї дпсѣшн але челор елементаре, нѣ есте аша де тоате зїмеле кѣт ар креде чїнева. Дпсѣ методѣл шї маї адесеорї лїпсеце, — децентареа лѣзрїї амїпте, трептата пѣрчедере, пѣзїреа тѣзсрїї дптрѣ прелекцїї, — ѳѣрѣ де каре чеа маї маре шїїндѣ пѣдїп фолосеце дпвѣдечелѣзї, шї адесеорї чел маї прокопсїт есте чел маї недестоїпїк дпвѣдеторїѣ де тїперїме. Дар шї зїде се аѣлѣ тоате ачестеа, аколо лїпсеце лѣкрѣ де кѣпетенїе — їзвїреа, рѣзвпа, кредїнда, адесеорї шї кїпѣл кѣзїпчос де ашї кѣшїга вазѣ.“ (Nieme-
yer von der Organisation des schulwesens,
zweytes Capitel).

Деспре аша пѣмїдїї професорї съ тѣчем асѣдате. Апої дар' каре ар ѳї пеперїта їкоанѣ а „дпвѣдеторїѣлї? "

Ачеаста есте о дптреваре, че маї папїте де пої аѣ дпвреднїчїтѣо падїї дптрѣцї де чеа маї калѣз десватере че аѣ пѣтѣт ѳї вреодате асѣпра врезпнї лѣкрѣ дп лѣме. Нѣ воїм а доменї ачї пѣзма пе чеї веки, апѣмїт пе Грѣчї шї пе Романї. Дп пѣзкѣл ачеста нїчї дѣпшїї п'аѣ фост маї вѣнї, пѣнѣ ма о време, де кѣт Езропенїї дппайнте де веакѣл ал оптспрезечелеа. Пѣнѣ кѣнд аѣ ажзпс зп „Арістотелес а ѳї

респектат шї кїемат ла кѣртеа лѣї Фїлїп; пѣнѣ кѣнд ажзпсесѣрѣ ѳїїї Елїпїлор ашї дїнеа о деосївїтѣ порочїре кѣ пот аскѣлта пе зп даскал ка Плато; пѣнѣ кѣнд Романїї вецїрѣ ла атѣта кѣпошїндѣ, ка съ вреа а тѣлѣзтї пе зп Квїнтїліан кѣ рангѣрї шї кѣ богѣдїї: пѣнѣ атѣпчї аѣ тревѣт веакѣрї ла мїжлок, дптрѣ каре ачеї вѣтрѣшїї аї пошрїї дпшї алецеа даскалї центрѣ прѣпчїї лор дїп мїжлокѣл ровїлор кѣмпѣрадї кѣ арцїпт.

„Нѣ поате ѳї нїчї о преждѣкатѣ маї стрїкѣчоасѣ де кѣт ачееа, каре зїмелеце стареа дпвѣдеторїѣлї де шкоалѣ. Ачеста есте ачела, дела каре кѣлтѣра попорѣлї атѣрпѣ центрѣ сѣте де апї дппайнте. Аша пѣмїдїї прокопсїдїї аѣ їнѣлѣїндѣ сїпгѣр асѣпра знеї пѣрцїї маї пѣдїне дїп попор, тѣлѣїмеа чеа маре ал ачелѣїанш прїїмеце кѣлївареа са дп шкоалеле елементаре.“ ѳѣрѣ де їнстїтѣтѣрї сколастїче кореспѣзїтѣоаре скопѣлї, пѣаселе челе маї де жос, каре фак рѣзѣчїна шї тѣлїпа знеї падїї, ар тревѣї съ ажзпгѣ дп скѣрт ла стареа чеїї маї адѣпчї сѣлѣтѣчїрї. Лѣтмеа кѣноскѣ ачеста маї дѣрзїѣ. Ла Грѣчї шї ла Романїї дп времїле дїп зрѣтѣ дпвѣдетѣра школастїкѣ ѳѣ дпвреднїчїтѣ а се апѣра шї а се ажзта прїп лецїле пѣвлїче. Кѣ лѣдїреа тѣлїтѣїтоареї дпвѣдетѣрї а лѣї Ісѣс, крескѣ шї копвїндѣреа, кѣшкѣ кѣлївареа тїперїмеї есе маї вѣртос дїп їнстїтѣтѣрї школастїче. Сїпгѣр варварїа дптѣпекатѣлїї веак де мїжлок, кѣнд — прекѣт шї пѣнѣ асѣзїї дп зне-
ле цѣрї, — кредїнда дешартѣ дїнеа локѣл релїцїїї, шї дпвѣдетѣра кредїпїїстѣлїї рѣтѣсесе словѣ тоартѣ, пѣтѣ слѣвї ачестѣ копвїндѣре. Сїпгѣр дїп ачеста се поате

еслика пепъсареа ши речеала, къ каре фъсеръ дитимпипате шкоалеле дн кжтева съте де ані; сингър дін ачааста се поате прічепе, пентрѣ че де овце фолоситоареа старе а дивъдеторіор аша днделзнг рещасе некъпоскътъ ши аша пвдін респектатъ. Карол чел маре (днпайнте къ 1040 ши маі vine de ані) ведеа маі лимпедо ка коптимпораніи съі. Сгомотъл възгдѣлор, прін баре ел дши лъдї пвтереа домпіріи сале, пъл атеці нвцъ ла атжта, ка пентрѣ о маі възъ кълтїваре а понѣарелор сале съ зїте къ тотъл. Ел дїнеа не дивъцъторіи че кълтївеазъ попоръл, токма аша де тревзїнчоншї, ка ши не осташи, каріи дн апъръ дн контра врѣншанілор дін афаръ. Епіскопїи авеа інспекція дн епархіїле лор аспра дивъдеторілор, прекъм авеа графїи аспра осташилор ши а къпїталілор дн комїтатъріле лор. Пагъвъ днсъ, къ дѣхъл ачествї домпіорїѣ маре нѣ маѣ хъръзїт ѣрмашїи лѣ; ревелїи дін лонтрѣ ши пвълїреа дін афаръ а врѣншаншїлор дн гїдїрѣ тоате грїжіле лор пентрѣ о кълтърѣ а попорълї днпайнтътоаре. Дн мїжлокъл тървърърілор; нецїица се лъдї днтре тоате пласеле къ зп кїп днфрїкошат. Інстїтвїа тїнерїмїи ера рестрїнсъ маі сингър дн мѣнѣстїрї, ши токма пентрѣ ачааста еа тревзї съ іа зп дндрептарїѣ рѣтъчїт. Фїндкъ шкоалеле попенцї ста дескїсе маі мѣлт нѣмаї прѣпчїлор де фамїліи богате ши повїле: аша попоръл чел пъръсїт ажнсе къ днчетъл ла о днтвперечїте а дѣхълї, каре трече песте тоатъ днкїнзїреа. Тїнерїмеа крескътъ дн десъвѣршїт сълвѣтъчїре, се арвїка дн тоате фърдемецїле, днпротїва кърора кредїнда дешартъ, че къ мѣлт маі

пайнте къпрїнсесть локъл релїцїи, пзнеа о ставїлѣ фоарте славъ. Маї не зрмѣ, дѣпъ че фъртвемеле (полїтїче ши релїцїоасе) с'аѣ маі ашезат, кълтївареа попоарелор днкъ пѣтїмї о скїмъаре днсемпътоаре. Де мѣлт, ши маї претъгїndenї, се сїмте тревзїнда, де а рїдїка шкоалеле атжт де аджлк къзъте; днтре тоате нацїїле кълтївате с'аѣ децентат сїлїнда, де а днтродѣче дн шкоале зп дѣх маі въз. Домпіорї, гѣверне, дерегъторї пвълчї, дивъцадї, преодї дши днтїнд мѣлїа не днтрекъте, спре а да шкоалелор зп дндрептарїѣ амѣсрат тревзїнделор веакълї ши релѣцїїлор локале, ши респѣзеторїѣ днпалтълї скоп а кълтївърїи оменїмїи. Де кжтева зечї де ані днкоаче (маї вѣртос дн Церманїа, дар ши дн Англїа ши дн Франца) с'аѣ фѣкѣт фоарте мѣлт пентрѣ дивъдеторї възї ла шкоалеле сътецїи; ічї колеа с'аѣ келтвїт съте марї, спре а днтемеїа анѣте препарандїи, днтрѣ каре отъл шкоалеї съ се поатъ прегѣтї пентрѣ вреднїка де чїпсте кїемаре а са. Пагъвъ, къ днвълптъдїріле де шкоале пентрѣ знеле църї сѣнт маї мѣлт пъръте, декжт адевърате! Адесепорї днвълптъдїрї де ачелеа мѣлт лъздате се пар а фї асемеенеа дїрецерїи зпзї інстръмент де мѣзїкъ въз, днсъ фоарте пъръсїт ши прїп ѣрмаре къ тотъл петревнїк, не каре пої дін тречере де време ан дѣпї, дакъ лам пзтеа фолосї фъръ съ кїелтвїм пентрѣ днпсъл. Днсъ тотъш пентрѣ ка чева съ фачет, саѣ чел пвдїн ка съ арѣтъм къ воїм а фаче, къръдїм інстръментъл не дін афаръ де праф, днтїnden ічї колеа кжте о коардъ рѣптъ, дн днстрѣпъм пвдїнтел, кжптъм ши не възкъръм, кжкъ інстръментъл тот маі дѣ

топърі, ші къ тотъш неаш ажънс скопъл
 нъпъ дн вѣтва. Къ реформеле де шкоа-
 ль дикъ нъ мерце къ тѣлт маї віне дн
 знеле църі. Топъл domnitorъ есте аюло,
 а дндрепта шкоалеле. Днсъ че се дн-
 дреаштъ? ниде нмкърі тарі, днтр'ачеа
 свѣдеріле де къпътеніе ретѣв. Къш с'ар
 скітва тоатъ треаба спре маї віне, кънд
 нъмаї зечвіала дн знеле венітърі
 с'ар днтревінда спре а шлѣті маї вінішор
 пе днвѣдъторі! — Че поате ші че ва
 фаче днсъш чел маї харнк днвѣдеторіъ,
 дакъ нѣтеріле сале сѣлт обосіте прпн о
 вечпкъ лѣптаре а челор маї неапърат тре-
 ввінчоасе спре цпереа віедіі? Бървѣдіа
 лѣі се днковоаіе свпт повара лпселор;
 непрекърмателе грпжі пентрѣ хрانا са дн
 фак посоморѣт, ші ініта са о днпъл де
 свпгъраре ші де зрѣ аспра ачелора, нарп
 нъ прецвеск амара лѣі сѣдоаре. Каре нъ-
 маї къ тѣакъ греа днш поате къдпга че-
 ле треввінчоасе, ші тоате чеасвіле сло-
 вове есте сіліт а ле днтоарче пентрѣ къ-
 цпг, дакъ нъ вреа сѣ тоарѣ де фоаме
 днпревпъ къ фаміліа, ачела лѣкрѣ фърѣ
 пічі о вѣкѣріе днтрѣ кіетареа са, аша днр'
 ші фърѣ вінекъвѣптаре. Лъпцѣт ла пъ-
 тѣшт де о лпсъ ка де фер, кътва ріді-
 ка ел пе алдіі ла челе дъховнічеці? Де-
 скѣражѣл, ка ші церѣл де іарна отоарѣ
 орі че семпдѣ маї вѣпъ. Ынде днтрѣ о
 комѣпнitate днвѣдъторіѣл нѣ есте маї тѣлт
 предѣт декѣт нѣмнпѣл де зі, аюло маї
 тогдешна дескѣражѣл есте неапърата зр-
 таре. Ачел ом треввіе сѣ фіе пѣскѣт де
 днвѣдеторіъ ші пѣтрѣнс де о кѣратъ іѣ-
 віре кътрѣ стареа са, каре дн тпжлокѣл
 грпжелор пентрѣ храна віедіі, нѣ се теме
 къ ва обосі ла кіетареа са.

Дн тоате ачестеа се веде, кънкъ кіе-
 тареа днвѣдъторіѣлп пе кът есте греа,
 пе атѣта е ші днпалтъ ші фрѣтоасѣ.
 Скопъл дерегъторіеі сале есте едѣкаціа
 отѣлѣі дѣпъ крпчпелеле ла днченѣтел
 ачестеі дісерѣдіі нѣтѣрате, Ел ачеста
 скоп дн аре деапѣрѣреа днпаштеа сѣле-
 тѣлѣі сѣѣ. Вечі днр' ел днтрѣ днвѣдареа
 тімерітеі нѣшп рестрпнѣ сѣфера лѣкрѣрп
 сале сіпгѣр ла о теканпкъ четіре, скрпере
 ші сокотіре. Інстпѣціа лѣі треввіе сѣ
 адпѣтезе ші маї сѣс: днвѣдѣчей лѣі аѣ сѣ
 се факъ фамені кът се поате де вѣпн; еі
 днкъ дн прѣвчпче аѣ сѣ деа нѣдежде вѣпъ,
 кънкъ віѣторіѣл дн трѣпшп се ва дндреп-
 нта; еі сѣ нѣ стѣрпеаскъ ка помпй вогаці
 де рамѣрп ші фрѣнзе, днсъ фърѣ пічі о
 родіре. Аша днвѣдеторіѣл, де парте де
 тоатъ фала дѣскѣлеаскъ, петрече дн со-
 цпетатеа фраѣдеі сале комѣпнѣціі шко-
 ластіче ка зп вѣрват вѣп ші ла інітѣ де-
 скіс, серіозптатеа къ каре стѣпѣпече ел
 де тоці тѣдѣларп шкоалеі, есте днсоціѣ
 де о прпетпніе, ла каре днвѣдѣчей нѣмаї
 къ о іѣвіре респектѣоасѣ пот респнде;
 ел нѣшп перде къмпѣтел пічі одатѣ; дн
 окп сѣ ші днсъш атѣвчп, кънд есте сіліт
 а педепсі, нѣ се вѣдеще пічі о скпнтеіе де
 патпѣл, къвтѣтѣра лѣі есте а зпві прп-
 тіп пѣрпндеск. Плпн де сіпѣпѣшт мо-
 рал, прпн зртаре плпн де паче дн мол-
 трѣл сѣлетѣлѣі сѣѣ, сенпн дн афарѣ, до-
 мол, рѣвѣдъторіѣ, сѣргѣіторіѣ, кърат, есте
 дѣксѣл, пплда де тоате зілеле, огпнда прѣп-
 члор; ші прекѣт ел пе сіне с'аѣ днпъл-
 цат маї днтѣіс ла ачестѣ вреднпчпе оме-
 неаскъ, аша вреа а днпълда ші пе тоа-
 тѣ тіперітеа шпешп днкрѣдпнѣатѣ. Ел дн
 прѣчпці даці спре іпстпѣціе чпнстече пе

лѣтеа фѣтоаре, пе патріа дѣн вѣторѣ, пе плателе знеї оменімі маї повѣле; ел нѣ вреа а пѣкѣтѣ дѣмпротѣва вѣторѣлѣї прѣп нежнгрѣжѣреа де дѣпшії. Фѣндкѣ зп попор кѣ атѣта маї пѣцѣн поате фѣ амѣцѣт прѣн сѣперстѣдѣ шѣ прѣн фанатѣзм, кѣ кѣт есте маї вѣне дѣвѣдат; фѣндкѣ о комѣнѣтате кѣлѣтѣватѣ шѣ дѣн челе дѣн афарѣ а ле сале пѣзѣще маї мѣлѣтѣ кѣвѣндѣ шѣ рѣнд, декѣт зпа пѣрѣсѣтѣ шѣ негѣоавѣ; фѣндкѣ дѣндѣрѣжѣта дѣмпротѣвѣре ла порѣпчѣле шѣ рѣндѣлемѣ маї дѣпалѣтѣ маї тотдѣазпа пѣрчед дѣла чеї крѣлѣ шѣ нежнмѣвѣдѣдѣї, карѣї адекѣ сѣлѣт сѣлѣцѣї а се злѣка сѣатѣрѣмор стрѣпне; фѣндкѣ крѣда нецѣндѣтѣ шѣ сѣлѣватѣка дѣморалѣзѣцѣїе тотдѣазпа рѣтѣжн сѣрорѣї: ашѣа інѣрѣсѣл атѣт а л стаѣлѣї, кѣт шѣ а вѣсѣрѣцѣї есте, ка сѣ се поарте грѣжѣ де кѣлѣтѣварѣа тѣперѣїеї. Дѣнѣї дѣвѣцѣеторѣї зпн дѣн заче не інѣмѣт, а дѣпѣрѣта дѣла сѣїе орѣ че змѣрѣ де мѣстраре ка шѣ кѣт ел, дѣн лок де а дѣдрѣпта вѣторѣл комѣнѣтѣдѣї, ар фѣ нѣс те мѣїз ла тоате рѣлеле кѣте се пот сѣкѣтѣ.

(Ва зрѣта)

СЪ ВГЛАСНѢИЪ КАРЕ ЕСТЕ?

Зп дѣмн дѣн Марсѣліа кѣ пѣцѣн дѣпалѣтѣ де тоарте дѣшѣї адѣнѣ нѣтѣроаса фамѣліе дѣмпрѣнѣзѣр де пат шѣ мѣлѣцѣмѣнд прѣнчѣмор сѣї пѣнѣтрѣ ачеа дѣлѣче вѣкѣрѣе, карѣ о сѣмѣдѣ ел дѣн тоатѣ вѣаца вѣзжѣндѣї аскѣлѣтѣторѣї шѣ іѣвѣторѣї де пѣрѣндѣї, маї пе зрѣтѣ зѣсѣ: „Маї палѣтѣ де а мѣрѣї, трѣвѣїе сѣ вѣ дѣмпѣрѣтѣ-

пѣск о таїнѣ, а кѣрѣї дѣскоперѣре пе зпѣл дѣн вої трѣвѣїе сѣл дѣпартѣ. Дѣнѣл адекѣ дѣн вої нѣ есте прѣнѣк дѣн трѣпѣл мѣѣ, чѣ нѣ маї адѣптат. . . . Съ вѣл снѣїз карѣ есте ачѣла?“ „Ба нѣ, нѣ!“ рѣспѣнсерѣ кѣ тоцѣї, „ної кѣ тоцѣї воїм а рѣтѣжнеа фѣрацѣї.“ „Інѣїмѣле вѣпѣ се вѣкѣрѣ кѣнд пот іѣвѣї фѣрѣцѣнѣ пе маї мѣлѣдѣї.

21. ІАНЪАРІЕ,

Ла сѣрѣварѣ нѣмѣлѣї дѣпалѣт прѣвосѣндѣїтѣлѣї Мітрѣоцѣлѣт, ал цѣрѣїї Рѣмѣжнецѣї шѣ кавалѣр а фѣлѣзѣр де орѣдѣне, D. D. Неофѣт, дѣн орѣдѣїле челе мѣлѣте карѣ і сѣлѣ зѣс есте зпа шѣ ачѣста.

Дѣпалѣт прѣвосѣндѣїте Стѣпѣлѣне!

Зѣ де оамѣнѣї, нѣ де лѣте
 Зѣндѣї алѣс Архѣїгѣетѣр,
 Сѣкѣл прѣ нѣлѣтѣлѣлѣї нѣте
 Фѣз кѣар чѣл прѣзѣлѣзѣтор,
 Іел а нѣсѣлат сѣ нѣцѣлѣгѣ.
 Іѣрѣта кѣрѣї сѣ се дѣ,
 Маї вѣрѣндѣк сѣ те алѣгѣ.
 Іел фѣкѣ а те ведѣ.
 Зѣндѣї дар асѣлѣї кѣ дѣлѣцацѣ
 Зѣсѣндѣїлѣ нѣмѣлѣдѣї чѣл вѣн
 Фѣрацѣїї де лѣзѣгѣ вѣацѣ
 Пѣнн мѣїнѣїе шѣ жѣїї комѣнѣн.
 Ор карѣ, дѣнѣ дѣрѣптате
 Зѣлѣдѣїї дѣ нѣжн ла чѣр
 Іар сѣ анѣ мѣлѣдѣї, сѣлѣтате
 Зѣрѣїеї сѣїѣте дѣїї чѣр.

А. Паллѣ.